

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๖๖
วันอาทิตย์ ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๙
ณ โรงแรมเลควิว รีสอร์ท แอนด์ กอล์ฟคลับ ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. นายมีชัย ฤชุพันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายสุพจน์ ไข่มุกด์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายอภิชาต สุขัคคานนท์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	โฆษกกรรมการ
๕. นายชาติชาย ณ เชียงใหม่	โฆษกกรรมการ
๖. นายอุดม รัฐอมฤต	โฆษกกรรมการ
๗. นางกิริณา สุมาวงศ์	กรรมการ
๘. นางจุรี วิจิตรวาทการ	กรรมการ
๙. นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย	กรรมการ
๑๐. นายเอียรชัย ณ นคร	กรรมการ
๑๑. พลเอก นิวัติ ศรีเพ็ญ	กรรมการ
๑๒. นายประพันธ์ นัยโกวิท	กรรมการ
๑๓. นายภัทร คำพิทักษ์	กรรมการ
๑๔. นายภูมรัตน์ ทักษาดิพงษ์	กรรมการ
๑๕. พลตรี วีระ โรจนนาค	กรรมการ
๑๖. นายศุภชัย ยาวะประภาษ	กรรมการ
๑๗. นายอัษฎพร จารุจินดา	กรรมการ
๑๘. พลเอก อภิรัฐพร เจริญพานิช	กรรมการ
๑๙. นายปกรณ์ นิลประพันธ์	เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง
๒๐. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	เลขานุการกรรมการ คนที่สอง

กรรมการผู้ไม่มาประชุม คือ

นายวรชิต สิงหเสนี	(ลาการประชุม)
-------------------	---------------

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

ผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. นายจินตพันธุ์ ทังสุบุตร

นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ

๒. นายวรวิทย์ เท่งพุ่ม

นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นายนาถะ ดวงวิชัย

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานประธานรัฐสภา

ผู้ชำนาญการประจำตัวกรรมการ

นางสุภัทรา เชื้อรอด

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา

เมื่อกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๐ วันจันทร์ ที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๑ วันอังคาร ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๒ วันพุธ ที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๓ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๔ วันจันทร์ ที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๕ วันอังคาร ที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๖ วันพุธ ที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๗ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๘ วันศุกร์ ที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๙ วันจันทร์ ที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๐ วันอังคาร ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๑ วันพุธ ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๒ วันพฤหัสบดี ที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๓ วันศุกร์ ที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๔ วันจันทร์ ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๕ วันอังคาร ที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๖ วันพุธ ที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๗ วันพฤหัสบดี ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

- [illegible]

- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๖๕ วันเสาร์ ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙
- อยู่ระหว่างการตรวจทานของนายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องพิจารณา

พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ....

ที่ประชุมได้พิจารณาบทวนหลักการของร่างรัฐธรรมนูญในหมวดต่าง ๆ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

หมวด ๑ บททั่วไป

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

หมวด ๒ พระมหากษัตริย์

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

ที่ประชุมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- ร่างมาตรา ๒๗ ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ไม่มีการบัญญัติถึงเด็กและผู้สูงอายุไว้ จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๒๗ วรคสี่ ความว่า “...หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่สตรี ผู้พิการ ผู้อ่อนแอ หรือผู้ด้อยโอกาส...” เป็นความว่า “...หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้อ่อนแอ หรือผู้ด้อยโอกาส...”

นายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า คำว่า “ผู้อ่อนแอ” หมายความว่า รวมถึงเด็ก สตรี และผู้สูงอายุ หากเดิมคำว่า “เด็ก หรือผู้สูงอายุ” ควรตัดคำว่า “ผู้อ่อนแอ” ออกด้วย

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรแก้ไขความในวรรคสี่ของร่างมาตรา ๒๗ เป็นความว่า “...หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ~~ผู้ด้อยโอกาส~~ หรือผู้ด้อยโอกาส...”

- มีกรรมการแสดงความคิดเห็นว่า เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นเรื่องปัจเจกบุคคลที่ประชาชนแต่ละคนสามารถกล่าวอ้างสิทธิและเสรีภาพได้ ควรแก้ไขชื่อ “หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย” เป็นความว่า “หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของ ~~ปวงชนชาวไทย~~” นอกจากนั้น ร่างมาตรา ๒๙ วรรคสาม ความว่า “การควบคุมหรือคุมขังตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี” และวรรคห้า ความว่า “คำขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” ควรนำไปบัญญัติในร่างมาตรา ๒๘ และร่างมาตรา ๒๙ วรรคสี่ ความว่า “ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฎิปักษ์ต่อตนเองมิได้” ควรบัญญัติไว้ในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมจะเหมาะสมมากกว่า สำหรับความในร่างมาตรา ๓๔ ควรแยกเรื่องเสรีภาพทางวิชาการออกจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากเสรีภาพทางวิชาการมีขอบเขตที่มากกว่าการพูด การเขียนหรือแสดงความคิดเห็น

ประธานกรรมการกล่าวว่า ชื่อหมวด ๓ “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย” และหมวด ๔ “หน้าที่ของปวงชนชาวไทย” มีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากเป็นการใช้ชื่อหมวดที่ให้ความหมายครอบคลุมทั้งเรื่องปัจเจกบุคคลและเรื่องประชาชนทุกคนโดยรวม สำหรับเสรีภาพทางวิชาการในร่างมาตรา ๓๔ หมายความว่ารวมถึงเสรีภาพในการพูดและแสดงความคิดเห็นในทางวิชาการ จึงควรบัญญัติให้อยู่ในมาตราเดียวกัน เพื่อให้การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวมีแนวทางเดียวกัน

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า เสรีภาพทางวิชาการนอกจากการพูดหรือแสดงความคิดเห็นทางวิชาการแล้ว ยังมีรายละเอียดรวมถึงการศึกษา ค้นคว้าและวิจัย ซึ่งเป็นการแสวงหาความรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วย ดังนั้น ควรแยกเสรีภาพทางวิชาการออกจากเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ประธานกรรมการกล่าวว่า เรื่องเสรีภาพทางวิชาการควรบัญญัติแยกเป็นวรรคใหม่ของร่างมาตรา ๓๔ ทั้งนี้ ควรจำกัดเสรีภาพทางวิชาการในบางกรณี เพื่อป้องกันมิให้มีการอ้างเสรีภาพทางวิชาการกระทำการที่เกินขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติไว้

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ปัจจุบันการทำวิจัยของมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศไทยจะมีการกำกับดูแลโดยคณะกรรมการจริยธรรมของมหาวิทยาลัย เช่น การทำแบบสอบถามต้องให้คณะกรรมการจริยธรรมตรวจสอบในเบื้องต้นว่ามีคำถามที่ละเมิดสิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามหรือไม่ นอกจากนั้น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยยังถูกกำหนดให้ต้องตีพิมพ์ผลงานในวารสารนานาชาติ ซึ่งมีเงื่อนไขว่าการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต้องผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมด้วย ดังนั้น เสรีภาพทางวิชาการในระดับมหาวิทยาลัยถือว่าเป็นเสรีภาพทางวิชาการที่มีขอบเขตพอสมควร

- การจำกัดเสรีภาพเรื่องต่าง ๆ โดยใช้ถ้อยคำว่า “เพื่อความมั่นคงของรัฐ” หรือ “เพื่อความมั่นคงของชาติ” มีความหมายแตกต่างกัน ควรพิจารณาถ้อยคำให้รอบคอบด้วย

- รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ บัญญัติเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชนไว้ในมาตราเดียวกัน แต่ร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการบัญญัติเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชนแยกกันคนละมาตรา ทำให้ตีความได้ว่าร่างมาตรา ๓๔ เป็นเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลทั่วไป ซึ่งมีการจำกัดเสรีภาพไว้ในวรรคสองของร่างมาตรา ๓๔ ส่วนร่างมาตรา ๓๕ เป็นเรื่องเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน ทั้งนี้ การเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ดังนั้น ควรมีการจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นไว้เช่นเดียวกับความในวรรคสองของร่างมาตรา ๓๔ หรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า การเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นของบุคคลซึ่งประกอบอาชีพสื่อมวลชน ต้องถูกจำกัดเสรีภาพภายใต้บังคับความในวรรคสองของร่างมาตรา ๓๔ เช่นกัน

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามร่างมาตรา ๒๕ ควรเพิ่มเติมกรณีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเพื่อความมั่นคงปลอดภัยทางเศรษฐกิจด้วยหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า ร่างมาตรา ๒๕ ความว่า “...ตราบทว่าการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ...” หมายความว่ารวมถึงการจำกัดเสรีภาพเพื่อความมั่นคงปลอดภัยทางเศรษฐกิจด้วยแล้ว

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ความในวรรคสามของร่างมาตรา ๓๕ ความว่า “...เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม” ควรแก้ไขเป็นความว่า “...เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ” เนื่องจากภาวะสงครามต้องมีการประกาศสงครามก่อน แต่ปัจจุบันมีความขัดแย้งกันโดยใช้กำลังทางอาวุธที่ไม่ใช่ภาวะสงคราม จึงควรเพิ่มความว่า “หรือการรบ” เพื่อให้ถ้อยคำสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

- หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ไม่มีการบัญญัติให้ประชาชนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ภาครัฐ หรือการร่วมตรวจสอบการกระทำทุจริตของภาครัฐ เป็นต้น มีเพียงการบัญญัติให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิดำเนินการหรือร่วมกับองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นหรือรัฐ ในการอนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมชนบทธรรมเนียม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติตามร่างมาตรา ๓๕

ประธานกรรมการกล่าวว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้รัฐมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำและดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย และการกระทำใดที่มีผลกระทบต่อประชาชน ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แต่ไม่มีการบัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินโดยตรง เนื่องจากจะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินเปลี่ยนสภาพเป็นการบริหารราชการแผ่นดินโดยประชาชนซึ่งอาจเกิดปัญหาได้

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินหรือร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ป่าไม้ ชนบทธรรมเนียม จารีตประเพณี ศิลปะ หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ มีการบัญญัติไว้ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย และหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ร่างมาตรา ๔๕ ควรกำหนดให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิดำเนินการหรือร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติด้วย

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า ร่างมาตรา ๔๕ เป็นเรื่องสิทธิของบุคคลและชุมชนที่จะดำเนินการหรือร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐ ในการอนุรักษ์ ป่าไม้ จารีตประเพณี ศิลปะ หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ ขณะเดียวกันก็ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐที่ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน หรือสิ่งแวดล้อมตามร่างมาตรา ๕๗ รวมทั้งรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำและดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย หรือการบริหารราชการแผ่นดินที่มีข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกตามร่างมาตรา ๕๗/๑

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า บทบัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา ไม่สามารถใช้บังคับได้จริง จึงได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยมีผลบังคับในทางปฏิบัติได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า ร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการได้บัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินไว้หลายมาตรา โดยกรณีใดที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ได้บัญญัติบังคับให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไว้ในหมวดหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มีความสัมพันธ์กัน การอธิบายบทบัญญัติดังกล่าวต้องพิจารณาให้สอดคล้องกันด้วย

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ควรจัดทำโปรแกรมสืบค้นข้อมูล (search engine) เพื่อให้การสืบค้นข้อมูลของร่างรัฐธรรมนูญและการเชื่อมโยงบทบัญญัติในหมวดต่าง ๆ กระทำได้ง่าย รวมทั้งสามารถเปรียบเทียบร่างรัฐธรรมนูญกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้สะดวกยิ่งขึ้น

- การบัญญัติร่างมาตรา ๔๕ มีลักษณะที่แตกต่างจากมาตราอื่นในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย เนื่องจากบทบัญญัติในมาตราอื่นจะมีการบัญญัติข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพไว้ ดังนั้นควรกำหนดข้อจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพตามร่างมาตรา ๔๕ เพิ่มเติมด้วย

ประธานกรรมการกล่าวว่า ในทางปฏิบัติ ไม่จำเป็นต้องบัญญัติร่างมาตรา ๔๕ ในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นการดำเนินการตามปกติที่บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ ป่าไม้ จารีตประเพณี ศิลปะ หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติได้อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความชัดเจน หากจะบัญญัติความในร่างมาตรา ๔๕ ไว้ในรัฐธรรมนูญก็ไม่ขัดข้องแต่อย่างใด

- มีการรณรงค์แสดงความคิดเห็นว่า ความในร่างมาตรา ๔๕ บัญญัติขึ้นเพื่อเปิดพื้นที่หรือช่องทางให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการหรือร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการอนุรักษ์ พื้นฟู จารีตประเพณี ศิลปะ หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า ร่างมาตรา ๔๕ ได้รับรองสิทธิและเสรีภาพให้ประชาชนสามารถดำเนินการหรือร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการอนุรักษ์ พื้นฟู จารีตประเพณี ศิลปะ หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติได้ อย่างไรก็ตาม ได้บัญญัติให้รัฐพึงอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีของท้องถิ่นและของชาติ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวไว้แล้วตามร่างมาตรา ๖๙

หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย

ที่ประชุมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- ความในวรรคสองของร่างมาตรา ๔๙ ความว่า “บุคคลซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตาม (๗) โดยไม่ได้แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ อาจเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติได้” ควรตัดออก เนื่องจากได้บัญญัติไว้ในร่างมาตรา ๙๖ วรรคสาม ของส่วนที่ ๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- หากตัดความในวรรคสองของร่างมาตรา ๔๙ ความว่า “บุคคลซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตาม (๗) โดยไม่ได้แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ อาจเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติได้” ออก ควรเพิ่มความในวรรคสามของร่างมาตรา ๙๖ เป็นความว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่ได้แจ้งเหตุอันสมควรตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องถูกจำกัดสิทธิหรือเสียสิทธิบางประการตามที่กฎหมายบัญญัติ”

- ความใน (๒) ของร่างมาตรา ๔๙ ที่บัญญัติให้บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ และรักษาผลประโยชน์ของชาติและสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ควรบัญญัติเพิ่มความให้รวมถึงหน้าที่ในการป้องกันมิให้มีการแทรกแซงกิจการภายในชาติ และรักษาเกียรติภูมิของชาติด้วย

- ความใน (๒) ของร่างมาตรา ๔๙ ควรเพิ่มเติมความเป็นว่า “ป้องกันประเทศ รักษาเกียรติภูมิของชาติ และรักษาผลประโยชน์ของชาติและสาธารณสมบัติของแผ่นดิน” เพื่อให้ปวงชนชาวไทยมีหน้าที่ในการกระทำการดังกล่าวด้วย

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า หน้าที่ในการคุ้มครองป้องกันมิให้มีการแทรกแซงกิจการภายในชาติ และต้องรักษาเกียรติภูมิของชาติ ได้นำไปบัญญัติไว้ในร่างมาตรา ๑๖๖ (๕) ของหมวด ๘ คณะรัฐมนตรี และร่างมาตรา ๑๙๒ วรรคหนึ่งของหมวด ๙ องค์การอิสระ ตามลำดับ

หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

ที่ประชุมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- เรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยกับเรื่องหน้าที่ของรัฐมีความสัมพันธ์กัน แต่ร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการยังมีการบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกัน ดังนั้น ควรบัญญัติเรื่องดังกล่าวให้มีความสอดคล้องกันเป็นลำดับ โดยอาจพิจารณาสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่ควรมีตั้งแต่เกิดไปจนกระทั่งตายเป็นฐานในการบัญญัติ

ประธานกรรมการกล่าวว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญครอบคลุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตั้งแต่เกิด แก่ และเจ็บ แต่ยังไม่ครอบคลุมเรื่องการตาย อย่างไรก็ตาม หากจะบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเรื่องการตายโดยตรงเป็นเรื่องไม่เหมาะสม ดังนั้น อาจเพิ่มความเป็นมาตราใหม่

โดยบัญญัติไว้ในหมวดหน้าที่ของรัฐหรือหมวดนโยบายแห่งรัฐในลักษณะว่า “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้ตามความสามารถทางงบประมาณของรัฐ” เพื่อให้ครอบคลุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เรื่องการตายด้วย

- มีการสอบถามว่า การรณยุทธหรือสิทธิเลือกที่จะตายควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ ประธานกรรมการกล่าวว่า ไม่ควรบัญญัติเรื่องการรณยุทธหรือสิทธิเลือกที่จะตายไว้ในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเรื่องดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจนซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาได้ ทั้งนี้ ประเทศไทยยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายเรื่องการรณยุทธหรือสิทธิเลือกที่จะตายโดยตรง มีเพียงสิทธิที่จะปฏิเสธไม่รับการรักษาเท่านั้น
- มีการแสดงความเห็นว่า ควรบัญญัติเรื่องการรณยุทธหรือสิทธิเลือกที่จะตายเป็นหลักการไว้ในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากปัจจุบันในต่างประเทศมีการกล่าวถึงเรื่องดังกล่าวอย่างแพร่หลาย หากบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญย่อมทำให้รัฐธรรมนูญมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ สามารถบัญญัติรายละเอียดเรื่องการรณยุทธหรือสิทธิเลือกที่จะตายเพิ่มเติมในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติต่อไปได้
- การกระทำการรณยุทธหรือสิทธิเลือกที่จะตาย แพทย์ผู้ทำการรักษาจะต้องให้ผู้ป่วยหรือญาติผู้ป่วยลงชื่อยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรว่ายินยอมให้กระทำการรณยุทธ เพื่อป้องกันความรับผิดที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง ซึ่งกรณีดังกล่าวเกิดปัญหาฟ้องร้องเป็นคดีในต่างประเทศจำนวนมาก ประกอบกับ ประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการเรื่องดังกล่าว จึงยังไม่ควรบัญญัติเรื่องการรณยุทธหรือสิทธิเลือกที่จะตายไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประธานกรรมการกล่าวว่า หากบัญญัติเรื่องการรณยุทธหรือสิทธิเลือกที่จะตายในรัฐธรรมนูญ อาจขัดแย้งกับหลักธรรมในพุทธศาสนา ดังนั้น ควรให้สังคมไทยเปิดรับแนวคิดในการกระทำการรณยุทธอย่างแพร่หลายเสียก่อน จึงค่อยพิจารณาเรื่องการรณยุทธหรือสิทธิเลือกที่จะตายต่อไป

หมวด ๖ นโยบายแห่งรัฐ

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

หมวด ๗ รัฐสภา

ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

ส่วนที่ ๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามร่างมาตรา ๙๙ (๑๑/๑) เป็นบทบัญญัติที่มีเนื้อหาวางเกินไป อาจทำให้บุคคลถูกตัดสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมาก ประกอบกับลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรณีบุคคลที่เคยกระทำความผิดและได้รับโทษจำคุกได้มีการบัญญัติไว้ในร่างมาตรา ๙๙ (๖) แล้ว ดังนั้น ความในร่างมาตรา ๙๙ (๑๑/๑) ควรตัดออก

ประธานกรรมการกล่าวว่า ร่างมาตรา ๙๙ (๑๑/๑) ควรแก้ไขใหม่ โดยอาจตัดความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรและกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ออก แต่ควรเพิ่มความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนและความผิดที่ต้องอาศัยเจตนาทุจริตเป็นสำคัญ

นายอัคร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ควรนำคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเงินมาพิจารณาประกอบ

เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติบังคับให้พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ดังนั้น การคำนวณคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ไม่ได้ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ หากพรรคการเมืองดังกล่าวได้คะแนนเสียงจำนวนมาก และมีสิทธิได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวนมากด้วยจะแก้ไขปัญหายังไง

ประธานกรรมการกล่าวว่า พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง แต่ไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ คะแนนเสียงที่พรรคการเมืองดังกล่าวได้รับจะนำมาคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคจะมีได้เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้น ไม่นำมาคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแต่อย่างใด

ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ลักษณะต้องห้ามของสมาชิกวุฒิสภาตามร่างมาตรา ๑๐๙ (๘) ความว่า “เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวเดียวกัน หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ” ควรเพิ่มตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในลักษณะต้องห้ามดังกล่าวด้วย

- หากสมาชิกวุฒิสภาฝ่าฝืนหรือยอมตนอยู่ใต้อาณัติของพรรคการเมืองตามร่างมาตรา ๑๑๔ จะมีการกำหนดบทลงโทษอย่างไรหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า หากสมาชิกวุฒิสภาฝ่าฝืนหรือยอมตนอยู่ใต้อาณัติของพรรคการเมือง จะมีบทกำหนดโทษไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ร่างมาตรา ๑๔๓ วรรคสอง ควรบัญญัติให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระแก่องค์กรอัยการด้วย เนื่องจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ใช้คำว่า “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ” ซึ่งหมายความว่ารวมถึงองค์กรอัยการ แต่ร่างมาตรา ๑๔๓ วรรคสอง บัญญัติแยกองค์กรอัยการเป็นอีกหมวดหนึ่ง จึงควรเพิ่มคำว่า “องค์กรอัยการ” ในร่างมาตรา ๑๔๓ วรรคสอง

- เรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างตามร่างมาตรา ๑๐๖ (๑) ไม่ควรบัญญัติให้นำความในร่างมาตรา ๑๐๓ ซึ่งว่าด้วยการเลือกตั้งต้องกระทำในวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักรมาใช้บังคับโดยอนุโลมเนื่องจากอาจเกิดปัญหาการตีความได้ ดังนั้น คณะกรรมการควรเพิ่มหลักการในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง

ส่วนที่ ๓ สมาชิกวุฒิสภา

ที่ประชุมแสดงความเห็นว่า หลักการของร่างมาตรา ๑๑๓ ว่าด้วยเรื่องการห้ามมิให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่พ้นสองปีจะดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้ หลักการของร่างมาตรา ๑๑๔ ว่าด้วยเรื่องวุฒิสภาต้องเป็นกลางทางการเมือง และหลักการของร่างมาตรา ๑๑๕ ว่าด้วยเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและปราศจากการ

ขัดกันแห่งผลประโยชน์นั้น ควรนำไปบัญญัติไว้ในร่างมาตราที่ว่าด้วยการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกวุฒิสภา

ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

ที่ประชุมแสดงความเห็นว่า ความว่า “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน” ในร่างมาตรา ๑๓๑ (๗) นั้น คณะกรรมการได้เห็นชอบในหลักการว่ากฎหมายว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินควรเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติไม่ใช่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ดังนั้น จึงควรตัดความใน (๗) ของร่างมาตรา ๑๓๑ ออก

ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

หมวด ๘ คณะรัฐมนตรี

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ความว่า “การลงมติตามวรรคสอง ให้กระทำโดยการลงคะแนนโดยเปิดเผย” ตามวรรคสี่ของร่างมาตรา ๑๖๑ นั้น อ้างวรรคไม่ถูกต้องเนื่องจากหลักการในวรรคสองของร่างมาตรา ๑๖๑ ว่าด้วยเรื่องการรับรองรายชื่อผู้ซึ่งสมควรได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีโดยจะต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ส่วนหลักการในวรรคสามของร่างมาตรา ๑๖๑ ว่าด้วยเรื่องคะแนนเสียงเห็นชอบบุคคลเพื่อเป็นนายกรัฐมนตรี ดังนั้น ควรแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสี่ของร่างมาตรา ๑๖๑ เป็นดังนี้ “การลงมติตามวรรคสองสาม ให้กระทำโดยการลงคะแนนโดยเปิดเผย”

- เรื่องความปลอดภัยของประเทศนั้น ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่คณะกรรมการอยู่ระหว่างจัดทำ ได้บัญญัติถ้อยคำในเรื่องความปลอดภัยของประเทศไว้สามคำ คือ คำว่า “ความมั่นคงของรัฐ” คำว่า “ความมั่นคงของชาติ” และคำว่า “ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ” ดังนั้น ความว่า “ความปลอดภัยของประเทศ” ในวรรคหนึ่งของร่างมาตรา ๑๗๖ ซึ่งเป็นคำที่บัญญัติเช่นเดียวกับที่เคยบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ควรแก้ไขเป็นว่า “ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ” ซึ่งจะทำให้ความหมายสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ประธานกรรมการกล่าวว่า การแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่งของร่างมาตรา ๑๗๖ เป็นว่า “ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ” นั้น จะทำให้เกิดปัญหาข้อจำกัดในการออกพระราชกำหนดหรือไม่ ดังนั้น ควรพิจารณาทบทวนเรื่องดังกล่าวอีกครั้ง

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า เรื่องอายุการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีนั้น วรคดีของร่างมาตรา ๑๖๐ ได้กำหนดว่า “นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งรวมกันแล้วเกินแปดปีมิได้ มิว่าจะเป็นการดำรงตำแหน่งติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม” ซึ่งอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติและกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินทำให้ไม่มีความต่อเนื่องได้ ดังนั้น ควรแก้ไขหลักการในเรื่องการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีโดยกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีแต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระมิได้ มิว่าจะเป็นการดำรงตำแหน่งติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการกล่าวว่า เรื่องอายุการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีนั้น ควรเพิ่มหลักการว่า ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบเป็นเหตุให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ แต่การดำรงตำแหน่งของคณะรัฐมนตรีเพื่อรักษาการมิให้นำระยะเวลาการดำรงตำแหน่งในระหว่างรักษาการไปรวมกับอายุการดำรงตำแหน่งตามความในวรรคสี่ของร่างมาตรา ๑๖๐ ทั้งนี้ ควรนำหลักการใน

เรื่องอายุการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีไปจัดทำโพลเพื่อสำรวจความเห็นของประชาชนว่าจะสมควรกำหนดอายุการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีไม่เกินแปดปีหรือไม่

หมวด ๘/๑ การขัดกันแห่งผลประโยชน์

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

หมวด ๙ องค์การอิสระ

ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

ส่วนที่ ๒ คณะกรรมการการเลือกตั้ง

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- เรื่องการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้น รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้ที่มีพฤติการณ์ทุจริตต่อการเลือกตั้ง หรือมีพฤติการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและไม่เที่ยงธรรมจะต้องถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งและถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลฎีกามีคำพิพากษา แต่ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่คณะกรรมการอยู่ระหว่างจัดทำ คณะกรรมการได้ออกแบบหลักการใหม่โดยกำหนดโทษสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้ที่มีพฤติการณ์ทุจริตต่อการเลือกตั้ง หรือมีพฤติการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและไม่เที่ยงธรรมจะต้องถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิต แต่มีได้บัญญัติหลักการในเรื่องการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นระยะเวลาห้าปีไว้ด้วย ดังนั้น ควรเพิ่มหลักการเรื่องการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นระยะเวลาห้าปีของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้ที่มีพฤติการณ์ทุจริตต่อการเลือกตั้ง หรือมีพฤติการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและไม่เที่ยงธรรมไว้ในร่างมาตรา ๒๐๐ ด้วย

- เรื่องการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้น ปัจจุบันพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดประเภทการกระทำความผิดไว้แล้วว่ากรณีใดจึงจะถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

- ควรคงหลักการเรื่องการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิตและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นระยะเวลาห้าปีสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือบุคคลอื่นที่มีพฤติการณ์ทุจริตต่อการเลือกตั้ง หรือมีพฤติการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและไม่เที่ยงธรรม

ประธานกรรมการกล่าวว่า ในร่างมาตรา ๒๐๐ คณะกรรมการเห็นชอบในหลักการให้บัญญัติแยกลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งออกเป็นสองระดับ ดังนี้

ระดับที่หนึ่ง การทุจริตต่อการเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้ที่มีพฤติการณ์ทุจริตต่อการเลือกตั้งจะต้องถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้เป็นการชั่วคราวโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และส่วนที่สองกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นฟ้องต่อศาลฎีกาแล้วศาลฎีกามีคำพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิตและถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นระยะเวลาห้าปี

ระดับที่สอง มีพฤติการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรม จะต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นระยะเวลาห้าปี

ดังนั้น ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการบัญญัติร่างมาตรา ๒๐๐ ให้แยกลักษณะการกระทำความผิดให้ชัดเจนมากขึ้น

ส่วนที่ ๓ ผู้ตรวจการแผ่นดิน

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

ส่วนที่ ๔ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) กับศาลปกครองสูงสุด ควรบัญญัติหลักการในเรื่องหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าจะครอบคลุมถึงเรื่องการดำเนินการทางวินัยข้าราชการในกรณีที่ถูกสอบสวนทางวินัยว่ามีการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ด้วยหรือไม่ ส่วนการกระทำความผิดที่มีลักษณะเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดระเบียบแต่มิใช่เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ ควรกำหนดให้อำนาจคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการไต่สวนชี้มูลความผิดเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาส่งโทษทางวินัยข้าราชการผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ เนื่องจากมาตรา ๙๒ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดว่า “ในกรณีมีมูลความผิดทางวินัย เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดแล้วมีมติว่าผู้ถูกกล่าวหาผู้ใดได้กระทำความผิดวินัย ให้ประธานกรรมการส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาผู้นั้นเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติโดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอีก ในการพิจารณาโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหา ให้ถือว่ารายงานเอกสารและความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนวินัยตามกฎหมายหรือระเบียบหรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาผู้นั้น ๆ แล้วแต่กรณี” ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเรื่องอำนาจระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับศาลปกครองว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีอำนาจครอบคลุมถึงเรื่องการดำเนินการทางวินัยข้าราชการนอกเหนือจากเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือไม่ ซึ่งบางกรณีเป็นเรื่องของการกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาและวินัยข้าราชการ แต่บางเรื่องเป็นการกระทำความผิดระเบียบที่มีโทษเฉพาะทางวินัยข้าราชการ ดังนั้น ในร่างรัฐธรรมนูญควรบัญญัติให้ชัดเจนว่าจะมอบอำนาจให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจในเรื่องทางวินัยข้าราชการด้วยหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า หลักการในเรื่องหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่คณะกรรมการอยู่ระหว่างจัดทำมิได้ให้อำนาจคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคคลทั่วไปนอกจากข้าราชการการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงในส่วนราชการต่างๆ ดังนั้น จึงไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจในการตรวจสอบระเบียบขององค์กรอิสระ ศาล หรือส่วนราชการต่าง ๆ เนื่องจากมิใช่เรื่องของการกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ส่วนที่ ๕ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

ส่วนที่ ๖ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นว่า ความว่า “ชี้แจงแถลงข้อเท็จจริงที่ถูกต้องในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม” ใน (๓) ของร่างมาตรา ๒๒๘

เป็นหลักการที่มีลักษณะให้อำนาจรัฐเข้าแทรกแซงการทำหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ควรพิจารณาทบทวนหลักการดังกล่าว

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรปรึกษากับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดปัจจุบันว่า
หลักการที่คณะกรรมการบัญญัติในร่างมาตรา ๒๒๘ สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพื่อมิให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

หมวด ๑๐ ศาล

ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

ส่วนที่ ๒ รัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- เรื่ององค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามร่างมาตรา ๒๓๔ (๕) ได้กำหนดว่า
“ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่า
หรือผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี จำนวนสองคน” นั้น
เป็นการกำหนดองค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีคุณสมบัติและลักษณะเฉพาะคือจะต้องเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์และผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์อยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน ซึ่งอาจทำให้
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์มีจำนวนสัดส่วนในการเข้ามาดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้น
ในกรณีที่คณะกรรมการสรรหาคัดเลือก รองอัยการสูงสุดเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๕) ก็จะทำให้มี
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในสัดส่วนด้านนิติศาสตร์มากขึ้นซึ่งอาจกระทบต่อการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ
ซึ่งควรมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีความหลากหลายในการพิจารณาวินิจฉัยคดีซึ่งควรมีองค์ประกอบของ
ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งด้านนิติศาสตร์ ด้านรัฐศาสตร์และด้านสังคมศาสตร์ด้วย ดังนั้น ใน (๕) ของร่างมาตรา ๒๓๔
อาจทำให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจผิด
เจตนารมณ์ของการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่ต้องการความหลากหลาย ดังนั้น จึงควรปรับสัดส่วน
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์ ด้านรัฐศาสตร์ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และด้าน
สังคมศาสตร์ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

- องค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในร่างมาตรา ๒๓๔ บัญญัติแตกต่างจากรัฐธรรมนูญ
๒๕๕๐ ได้กำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์ ด้านรัฐศาสตร์ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ หรือด้าน
สังคมศาสตร์ไว้ด้วย ดังนั้น ควรเพิ่มองค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้มีผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านสังคมศาสตร์ไว้ในร่างมาตรา ๒๓๔ ด้วย

- ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้รองอัยการสูงสุดสามารถเข้ารับการสรรหาเป็นตุลาการ
ศาลรัฐธรรมนูญในสัดส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิตาม (๕) แต่ควรนำไปกำหนดไว้ใน (๑) หรือ (๒) ซึ่งเป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์ที่มาจากสัดส่วนของผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา
และผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์ที่มาจากสัดส่วนของตุลาการศาลปกครองสูงสุดซึ่งเลือกโดยที่ประชุมใหญ่
ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจะเหมาะสมมากกว่า

ประธานกรรมการกล่าวว่า องค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๕) ของร่างมาตรา ๒๓๔
นั้น ต้องการให้มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เคยผ่านประสบการณ์ด้านการบริหารราชการแผ่นดินในหน่วยงาน
ของรัฐต่างๆ มิได้มุ่งหมายผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์ จึงไม่จำกัดว่าผู้ที่จะสมัครเข้ารับการสรรหาเป็น

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๕) ต้องเป็นมีความรู้ ความสามารถในการในสาขาใดสาขาหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่จะต้องเป็นบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งในทางบริหารราชการแผ่นดินไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่า ซึ่งตำแหน่งรองอธิการสูงสุดเป็นตำแหน่งในทางบริหารราชการของสำนักงานอธิการสูงสุดเทียบเท่าตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีของส่วนราชการอื่น ๆ ก็สามารถสมัครเข้ารับการสรรหาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้เช่นเดียวกัน

- องค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๕) นั้น ตำแหน่งรองอธิการสูงสุดซึ่งเทียบตำแหน่งแล้วเป็นตำแหน่งที่ไม่ต่ำกว่าอธิบดีของส่วนราชการพลเรือน หากไม่กำหนดให้รองอธิการสูงสุดสามารถสมัครเข้ารับการสรรหาเพื่อเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยกำหนดไว้ใน (๕) ก็จะทำให้รองอธิการสูงสุดไม่สามารถสมัครเข้ารับการสรรหาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้เนื่องจากคุณสมบัติของผู้สมัครรับการสรรหาเพื่อเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๑) (๒) (๓) และ (๔) จะมีลักษณะเฉพาะซึ่งไม่รวมถึงตำแหน่งรองอธิการสูงสุดด้วย

- ความว่า “หรือผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี” ใน (๕) ของร่างมาตรา ๒๓๔ เป็นการจำกัดคุณสมบัติของข้าราชการอัยการที่จะลงสมัครเข้ารับการสรรหาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญว่าจะต้องเป็นผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการสูงสุดเท่านั้นจึงจะมีสิทธิสมัครเข้ารับการสรรหา หากไม่บัญญัติความดังกล่าวก็จะเปิดกว้างทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งอธิการสามารถสมัครรับการสรรหาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๕) ได้ด้วย

ประธานกรรมการกล่าวว่า องค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๕) ของร่างมาตรา ๒๓๔ คณะกรรมการมีเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีสามารถสมัครเข้ารับการสรรหาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารราชการในสำนักงานอธิการสูงสุดมาพอสมควรแล้ว แต่การคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๕) ที่จะคัดเลือกผู้ใดเป็นผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอำนาจของคณะกรรมการสรรหาในการคัดเลือกว่าจะคัดเลือกผู้เคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือจะคัดเลือกจากรองอธิการสูงสุดก็ได้

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ควรปรับลดสัดส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจากผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาให้ลดจำนวนเหลือสองคนแล้วนำสัดส่วนไปเพิ่มให้กับรองอธิการสูงสุดจำนวนหนึ่งคนจะเหมาะสมมากกว่าการกำหนดสิทธิรองอธิการสูงสุดสมัครรับการสรรหาตาม (๕) ของร่างมาตรา ๒๓๔

ประธานกรรมการกล่าวว่า องค์ประกอบของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๕) ของร่างมาตรา ๒๓๔ ควรให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม (๕) ว่าจะต้องเป็นผู้ที่ต้องมีประสบการณ์ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนั้น ในร่างมาตรา ๒๓๔ (๔) ควรเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์เป็นดังนี้ “ผู้ทรงคุณวุฒิสถาปัตยกรรม หรือรัฐประศาสนศาสตร์ หรือด้านสังคมศาสตร์ที่มีเชินติศาสตร์ ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่งหรือเป็นศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี และมีผลงานทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์หรือด้านรัฐประศาสนศาสตร์หรือด้านสังคมศาสตร์เป็นที่ประจักษ์ จำนวนหนึ่งคน”

ส่วนที่ ๓ ศาลยุติธรรม

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

ส่วนที่ ๔ ศาลปกครอง

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

ส่วนที่ ๕ ศาลทหาร

ที่ประชุมไม่มีการแสดงความเห็น

หมวด ๑๑ องค์กรอัยการ

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- เรื่องการบริหารงานบุคคลของพนักงานอัยการตามความในวรรคสามของร่างมาตรา ๒๕๓ มีรูปแบบการบัญญัติที่แตกต่างจากบทบัญญัติในเรื่องการบริหารงานบุคคลของศาลยุติธรรม และการบริหารงานบุคคลของศาลปกครอง ดังนั้น ควรบัญญัติให้มีลักษณะเดียวกับการบริหารงานบุคคลของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง

ประธานกรรมการกล่าวว่า ในหลักการควรปรับปรุงรูปแบบการบัญญัติเรื่องของการบริหารงานบุคคลของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และองค์กรอัยการ ให้มีลักษณะเดียวกัน

- มีกรรมการแสดงความคิดเห็นว่า เรื่องการบริหารงานบุคคลควรบัญญัติให้สั้นกระชับ เนื่องจากกฎหมายลำดับรองของแต่ละองค์กรได้บัญญัติหลักการเพื่อรองรับการบริหารงานบุคคลของแต่ละองค์กรไว้ในกฎหมายลำดับรองแล้ว

หมวด ๑๒ การปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- เรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณาหลักการเพิ่มเติมในสองเรื่อง ดังนี้

เรื่องที่หนึ่ง ร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติหลักการเพื่อให้เกิดการพัฒนาในเชิงพื้นที่และให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรภาครัฐในส่วนอื่นๆ โดยร่างมาตราต่างๆ ในหมวด ๑๒ การปกครองส่วนท้องถิ่น บัญญัติให้อิสระในการบริหารแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงทำให้ไม่มีความร่วมมือกันในเชิงพื้นที่

เรื่องที่สอง ร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติเรื่องการมอบหมายภารกิจจากราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคเพื่อให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการร่วมกันกับส่วนราชการอื่นๆ ในพื้นที่

ประธานกรรมการกล่าวว่า รูปแบบการบัญญัติหลักการในหมวด ๑๒ การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นควรบัญญัติเฉพาะหลักการที่สำคัญเพื่อมิให้มีการออกกฎหมายลำดับรองที่ผิดไปจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

หมวด ๑๓ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ความว่า “เมื่อการลงมติตาม (๖) แล้ว” ใน (๗) ของร่างมาตรา ๒๖๐ ควรแก้ไขเป็นว่า “เมื่อ ~~การ~~ลงมติตาม (๖) แล้ว”

- ความว่า “หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหรือหน้าที่ของศาลหรือองค์กรอิสระ” ใน (๘) ของร่างมาตรา ๒๖๐ คณะกรรมการได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบัญญัติเรื่องหน้าที่และการใช้อำนาจขององค์กรต่างๆ

โดยกำหนดให้มีหน้าที่ก่อนใช้อำนาจตามหน้าที่ที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น จึงควรปรับปรุงแบบการบัญญัติในเรื่องของหน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับการบัญญัติในส่วนอื่น

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความใน (๗) ของร่างมาตรา ๒๖๐ ควรแก้ไขเป็นว่า “เมื่อมีมติเป็นชอบตาม (๖) แล้ว”

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญครั้งต่อไปในวันอังคาร ที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙ เวลา ๑๑.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมและกล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๑.๐๐ นาฬิกา

นายณพนธ์ ฐลีจันทร์
นิติกรปฏิบัติการ
นายรัฐภูมิ คำศรี
นิติกรชำนาญการพิเศษ
ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง
สำนักγραμμαธิการ ๒
ผู้ตรวจทาน

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์